

Εισαγωγή στην Καινή Διαθήκη.

Ενότητα 5: Κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο και Πράξεις των Αποστόλων.

Αικατερίνη Τσαλαμπούνη.

Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας.

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΚΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο και Πράξεις των Αποστόλων.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο.

Το «πνευματικόν» ευαγγέλιο.

- Ονομάζεται πνευματικόν εξαιτίας των υψηλών θεολογικών του μηνυμάτων.
- Διαβάζεται από την Κυριακή του Πάσχα κι εξής.
- Συχνά σε αυτό απαντά η εναλλαγή του ενικού με τον πληθυντικό: η Εκκλησία δίνει τη μαρτυρία της για την αλήθεια όσων εκτίθενται (Ιω 1,14. 1,16. 3,11. 21,24).

Διαφορές με τα συνοπτικά (1).

- Δε διασώζει καμιά από τις 50 και πλέον παραβολές των συνοπτικών – αντί για συλλογές λογίων παραθέτει μακρούς λόγους.
- Αντί για τη φράση «βασιλεία του Θεού» απαντά εκείνη της «αιωνίου ζωής» / «ζωής».
- Απαντούν τα ζεύγη φως – σκότος, αλήθεια – ψεύδος, πίστις – απιστία, ελευθερία – δουλεία, ζωή – θάνατος.

Διαφορές με τα συνοπτικά (2).

- Η κρίση συντελείται ήδη στο παρόν ανάλογα με τη στάση των ανθρώπων απέναντι στον Ιησού.
- Ευρύτερα χρονικά και γεωγραφικά πλαίσια της δράσης του Ιησού (ο Ιησούς 3 ή 4 φορές στην Ιερουσαλήμ, πεδίο δράσης η Ιουδαία και η Γαλιλαία).
- Μόνο δύο θαύματα κοινά με τους συνοπτικούς: πολλαπλασιασμός των άρτων, περίπατος πάνω στη λίμνη. Παραδίδει 5 θαύματα που δεν παραδίδουν οι συνοπτικοί: μετατροπή νερού σε κρασί (2,1-12), θεραπεία γιου αξιωματούχου (4,46-54), θεραπεία παράλυτου στη Βηθσεσδά (5,1-11), θεραπεία τυφλού (9,1-40), ανάσταση Λαζάρου (11,1-44).
- Εξαρχής διακηρύσσεται η σάρκωση του Λόγου και η φανέρωση της δόξας του.
- Πληροφορίες στη Σταύρωση που δεν απαντούν στους συνοπτικούς.

Υποθέσεις για τη σχέση Ιω και συνοπτικών.

- Ο δ' ευαγγελιστής γνωρίζει τους τρεις συνοπτικούς, τους οποίους συμπληρώνει ή διορθώνει.
- Ο δ' ευαγγελιστής γράφει τελείως ανεξάρτητα από τους συνοπτικούς.
- Ο δ' ευαγγελιστής γνωρίζει τα άλλα ευαγγέλια, θέλει να παρουσιάσει όμως το δικό του ως αυθεντικότερο.
- (Σήμερα δεκτή η πρώτη υπόθεση με διάφορες παραλλαγές).

Περιεχόμενο / Δομή.

- Προοίμιο (κεφ. 1).
- Αποκάλυψη της δόξας του Υιού του Θεού με τα σημεία (2-12). Κάθε σημείο ακολουθείται από μία εκτεταμένη ομιλία του Ιησού.
- Αποχαιρετιστήριο λόγος του Ιησού προς τους μαθητές και Αρχιερατική Προσευχή (13-17).
- Το Πάθος και οι εμφανίσεις του Αναστημένου Χριστού (18-19. 20).
- Εμφανίσεις στη Γαλιλαία (21).

Ο συγγραφέας του ευαγγελίου.

- Η αρχαία παράδοση της Εκκλησίας ήδη από το 2ο αι. (Κλήμης Αλεξ., Ειρηναίος) απέδωσε το δ' ευαγγέλιο στο μαθητή του Ιησού Ιωάννη.
- Εξαίρεση η Άλογοι (αιρετικοί του 2ου αι.) – απέδιδαν το ευαγγέλιο στον Κήρινθο.

Η μαρτυρία του Παπία.

- Ο Παπίας φαίνεται να αναφέρει δύο πρόσωπα που φέρουν το όνομα Ιωάννης: το μαθητή του Ιησού και τον «πρεσβύτερο Ιωάννη».
- Ο Ευσέβιος (Εκκλ. Ιστ. 3.39.10) αποδίδει σε αυτόν τον πρεσβύτερο Ιωάννη την Αποκάλυψη.

Η μαρτυρία του κειμένου.

- Ο συγγραφέας δεν αναφέρει σαφώς το όνομά του.
- Παρουσιάζεται ωστόσο ως αυτόπτης και αυτήκοος μάρτυς και σαφής γνώστης σημαντικών και ασήμαντων λεπτομερειών της ζωής του Ιησού.
- Υπαινίσσεται τον εαυτό του με φράσεις όπως «ὁ μαθητὴς ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς», «ὁ ἄλλος μαθητής».

Συμπερασματικά.

- Το ευαγγέλιο θα πρέπει να συνδεθεί με το πρόσωπο του ευαγγελιστή Ιωάννη.
- Υπάρχει ωστόσο συμμετοχή και της Εκκλησίας, στην οποία απευθύνεται:
  - Χρήση α' πληθυντικού προσώπου.
  - Η Εκκλησία-αποδέκτης του ευαγγελίου μπορούσε να χαρακτηρίσει τον Ιωάννη αγαπημένο.
  - Το 21ο κεφάλαιο θεωρείται προσθήκη ή παράρτημα του ευαγγελίου που γράφηκε είτε από τον Ιωάννη ή από κάποιον άλλο.
  - Το ευαγγέλιο έχει σαφώς ένα προσωπικό χαρακτήρα.
  - Είναι έργο μιας προσωπικότητας μεγάλου κύρους και αυθεντίας.

Γλώσσα και ύφος του ευαγγελίου.

- Το δ' ευαγγέλιο έχει ένα ιδιαίτερο τρόπο γραφής: επανέρχεται στο ίδιο θέμα με τρόπο κυκλικό και σπειροειδή.
- «Τεχνική των παρανοήσεων» - τεχνική για να παρουσιάσει το βαθύτερο νόημα της διδασκαλίας του Ιησού.
- Εισάγει στην αφήγηση δικά του επεξηγηματικά σχόλια.
- Ιδιαίτερες εκφράσεις: «ἐγώ εἰμι», «ἐμὸς», επεξηγηματικό «ἵνα» κτλ., ασύνδετο σχήμα, παράταξη προτάσεων, οι θεολογικοί ὀροι: δόξα, ὦρα, ζωή, κόσμος, οδός, ὄνομα, ἀγάπη, παρρησία.

Χρόνος, τόπος, σκοπός συγγραφής.

- Τέλη του 1ου αι. στη Μ. Ασία (κατά πάσα πιθανότητα στην Έφεσο).
- Σκοπός του ευαγγελίου: ο Ιησούς είναι ο Μεσσίας, ο ενσαρκωθείς Υιός και Λόγος του Θεού, με την πίστη σε αυτόν οι άνθρωποι αποκτούν τη ζωή.
- Επιμέρους στόχοι: α) καταπολέμηση του δοκήτη Κήρυνθου, β) προσέλκυση των παλιών μαθητών του Ιωάννη Βαπτιστή, γ) η επισήμανση της αντιφατικότητας των Ιουδαίων που δεν αναγνωρίζουν το Μεσσία στο πρόσωπο του Ιησού, δ) η υπεροχή του αγαπημένου μαθητή έναντι του Πέτρου, ε) η θεμελίωση των μυστηρίων σε ορισμένα γεγονότα της ζωής του Ιησού.

Προβλήματα κριτικής κειμένου (1).

- Η περικοπή «περὶ τῆς συλληφθείσης ἐπὶ μοιχεία γυναικός» (7,53-8,11) – απουσιάζει από ορισμένα μεγαλογράμματα, συριακές μεταφράσεις – σε κάποια άλλα τοποθετείται στο τέλος του ευαγγελίου ή μετά το 21,38 του Λουκά. Μάλλον δεν ήταν αρχικά στο σημείο που τη βρίσκουμε.
- Ιω 5,4: οι σύγχρονοι ερευνητές θεωρείται προσθήκη προς δικαιολόγηση του στ.7. Μαρτυρείται ωστόσο από νωρίς στα χειρόγραφα εκκλησιαστικού κειμένου.

Προβλήματα κριτικής κειμένου (2).

- Το 21ο κεφ. – προσθήκη / παράρτημα που τοποθετήθηκε πολύ νωρίς στο τέλος του ευαγγελίου. Σημεία άξια προσοχής: α) ο Ιάκωβος & ο Ιωάννης χαρακτηρίζονται εδώ «υιοὶ Ζεβεδαίου» (21,2), β) οι εμφανίσεις του Αναστημένου Ιησού γίνονται στη Γαλιλαία (21,3 εξ.), γ) ίσως προϋποτίθεται ο θάνατος του αγαπημένου μαθητή (21,23).
- Μετατοπίσεις περικοπών μέσα στο ευαγγέλιο.

Θεολογική διδασκαλία του Ιω.

- Ο Ιησούς είναι Θεός, ο προϋπάρχων Λόγος του Θεού, ο Υιός του Θεού και ο Σωτήρας.
- Δεν είναι Μεσσίας με την ιουδαϊκή σημασία αλλά ο ίδιος ο Λόγος.
- Πιστεύοντας σε αυτόν οι άνθρωποι έχουν ήδη κριθεί και έχουν «ζωήν αιώνιον».
- Η διπολική αντίληψη του κόσμου.
- Η παρουσία του αγίου Πνεύματος στη ζωή της Εκκλησίας – ο ρόλος του Παρακλήτου.
- Τα μυστήρια του βαπτίσματος και της ευχαριστίας
- Παρούσα και μελλοντική εσχατολογία.

Πράξεις των Αποστόλων.

Ο τίτλος του βιβλίου.

- Το βιβλίο δεν περιγράφει ουσιαστικά τα έργα όλων των αποστόλων αλλά κυρίως δύο, του Πέτρου και του Παύλου.
- Οι υπόλοιποι απόστολοι σπάνια αναφέρονται είτε μεμονωμένα είτε ως ομάδα.
- Γίνεται ωστόσο λόγος για ορισμένες μορφές της πρώτης εκκλησίας που ανέπτυξαν δραστηριότητα.
- Οι πράξεις αυτές δε νοούνται ως κατορθώματα των «θείων ἀνδρῶν» του αρχαίου κόσμου αλλά ως διακονία και ιεραποστολική προσφορά στον κόσμο.
- Επομένως ο συγγραφέας του βιβλίου όχι μόνο ιστορικός αλλά και θεολόγος.

Πρόλογος Πραξ και Λκ

Λκ 1,1-3

Ἐπειδήπερ πολλοὶ
ἐπιχείρησαν ἀνατάξασθαι
διήγησιν περὶ τῶν
πεπληροφορημένων
πραγμάτων .... ἔδοξε κάμοι
παρηκολουθηκότι ἄνωθεν
πᾶσιν ἀκριβῶς καθεξῆς σοι
γράψαι, κράτιστε Θεόφιλε

Πραξ 1,1-2

Τὸν μὲν πρῶτον λόγον
ἐποίησάμην περὶ πάντων,
ὧ Θεόφιλε, ὧν ἤρξατο ὁ
Ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ
διδάσκειν, ἄχρι ἣς ἡμέρας
ἐντειλάμενος τοῖς
ἀποστόλοις διὰ πνεύματος
ἁγίου οὓς ἐξελέξατο
ἀνελήμφθη

Ο συγγραφέας των Λκ και Πραξ.

- Φαίνεται ότι ο συγγραφέας των δύο έργων είναι το ίδιο πρόσωπο.
- «ήμεϊς – εδάφια» (στο α' πληθυντικό πρόσωπο): 16,10-17. 20,5-16. 21,1-17. 27,1-28.26 (κώδικας D 11,28).
- Η εκκλησιαστική παράδοση στο πρόσωπο του συγγραφέα αυτών των εδαφίων αναγνώρισε το Λουκά.

Σκοπός των Πραξ.

- Να δείξει πώς το ευαγγέλιο του Ιησού Χριστού ξεκινά από την Ιερουσαλήμ και μεταλαμπαδεύεται από πόλη σε πόλη και φτάνει μέχρι την καρδιά της αυτοκρατορίας, τη Ρώμη.
- Το ανοικτό τέλος των Πραξ.

Περιεχόμενο / Δομή.

- Προοίμιο (1,1-11).
- Η Εκκλησία των Ιεροσολύμων (1,12-8,3).
- Οι πρώτες ιεραποστολές (Σαμάρεια, Αντιόχεια) (8,4-12,25).
- Πρώτη ιεραποστολική περιοδεία του Παύλου και του Βαρνάβα (13,1-15,35).
- Δεύτερη ιεραποστολική περιοδεία του Παύλου (15,36-18,28).
- Τρίτη ιεραποστολική περιοδεία του Παύλου – σύλληψη και φυλάκισή του (19,1-26,32).
- Ταξίδι στη Ρώμη – διετή φυλάκιση (27-28).

Πηγές του βιβλίου των Πραξ.

- Υλικό από την πρώτη εκκλησία της Αντιόχειας.
- Υλικό αυτοπτών μαρτύρων (summaria).
- Ημείς—εδάφια: ο συγγραφέας τους είναι παρών στα γεγονότα.
- Λόγοι των αποστόλων (Πέτρου, Παύλου, Στεφάνου). Δεν είναι αυθαίρετα δημιουργήματα του συγγραφέα ούτε κατά λέξη απόδοση των λόγων.

Σχέση Παύλου με Πραξ (1).

- Ο συγγραφέας των Πραξ δε γνωρίζει την αξίωση του Παύλου ότι είναι «ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ».
- Δεν αναφέρει σημαντικά στοιχεία της παύλειας θεολογίας.
- Ο ίδιος ο Παύλος (2 Κορ 11,23 εξ.) υπαινίσσεται περιπέτειες της ζωής του, για τις οποίες δεν κάνουν λόγο οι Πραξ.
- Στις Πραξ αναφέρονται 3 επισκέψεις του Παύλου στην Ιερουσαλήμ, στις επιστολές του μόνο 2.
- Τα όσα λέει ο Παύλος για την Αποστολική Σύνοδο στο Γαλ 2 δε φαίνεται να προϋποθέτουν το Πραξ 15.
- Η στάση του Παύλου απέναντι στο Νόμο δεν είναι η ίδια όπως στις παύλειες επιστολές.
- Οι Πραξ δε αναφέρουν ότι ο Παύλος έγραψε επιστολές.

Σχέση Παύλου με Πραξ (2).

- Οι Πράξεις έχουν διαφορετικό σκοπό από τις επιστολές του Παύλου.
- Υπάρχουν πολλές από τις παύλειες διδασκαλίες.
- Η στάση του Παύλου απέναντι στους Ιουδαίους στις Πρξ θα πρέπει να ιδωθεί μέσα στο πλαίσιο του ιεραποστολικού του έργου.
- Ίσως η τρίτη επίσκεψη στα Ιεροσόλυμα δεν αναφέρεται, γιατί η έμφαση στη Γαλ είναι στη συνάντηση με τους «στύλους» της εκκλησίας.
- Ίσως η επίσκεψη στα Ιεροσόλυμα (Γαλ 2,1) συμπίπτει με τα όσα λέγονται στο Πρξ 15,1 εξ. – το επεισόδιο με τον Πέτρο μετά την Αποστολική Σύνοδο ή (Χ. Οικονόμου) νωρίτερα και αφορμή για την Αποστολική Σύνοδο.

Χρόνος και τόπος συγγραφής.

- 80-90 μ.Χ.
- Πιθανοί τόποι συγγραφής: Ρώμη, Έφεσος, Ελλάδα γενικά.

Χρονολόγηση των γεγονότων των Πραξ.

- Δίνονται κάποιες χρονολογικές ενδείξεις: θάνατος Ηρώδη Αγρίππα (Πάσχα 44), λιμός επί Κλαυδίου (49-55), επίσκεψη Παύλου στην Κόρινθο (51-52), αντικατάσταση του Φήλικα από τον Φήστο (59/60).
- Χρονολογικό πλαίσιο: απαρχές της Εκκλησίας (30-36), ιεραποστολές σε ιουδαϊκή διασπορά (36-46), α' ιεραποστολική περιοδεία (46-48), Αποστολική Σύνοδος (48/49), β' & γ' ιεραποστολικές περιοδείες Παύλου (49-57), διετής φυλάκιση Παύλου στην Καισάρεια (58-60), ταξίδι για τη Ρώμη – φυλάκιση (61-63).

Προβλήματα του κειμένου.

- Δύο μορφές του κειμένου των Πρξ: α) Βατικανός, Σιναϊτικός, Αλεξανδρινός, Εφραίμ, P45, P74, αλεξανδρινοί πατέρες («αλεξανδρινό»), β) κώδικας Βέζα (D), λατινικές μεταφράσεις, P38, P41, P48, λατίνους πατέρες, σημειώσεις στο περιθώριο της Ηρακλειανής Συριακής μετάφρασης («δυτικό»).
- Ως βασικό κείμενο σήμερα θεωρείται το αλεξανδρινό κείμενο (οι διαφορές του δυτικού σημειώνονται στον κριτικό μηχανισμό).

Κεντρικές Θεολογικές ιδέες.

- Θεολογία μέσω της ιστορίας.
- Σύνδεση της «παρουσίας» με το έργο των αποστόλων μέσα στην ιστορία – η διάδοση του ευαγγελίου η απάντηση στο ζήτημα της «παρουσίας».
- Απαντά στο ερώτημα της κοινότητάς του εάν οι χριστιανοί εξ εθνών είναι μέρος του λαού του Θεού.
- Η παρουσία και δράση του Αγίου Πνεύματος.
- Γέφυρα στη μετάβαση προς τα έθνη ο Παύλος – εκπρόσωπος της δεύτερης γενιάς Χριστιανών στην οποία οφείλει την ύπαρξή της η κοινότητα του Λκ.

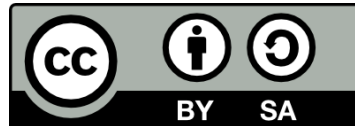
Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Αικατερίνη Τσαλαμπούνη. «Εισαγωγή στην Καινή Διαθήκη. Κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο και Πράξεις των Αποστόλων». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS377/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Δημοσθένης Κακλαμάνος.
Θεσσαλονίκη, 9.6.2015.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

